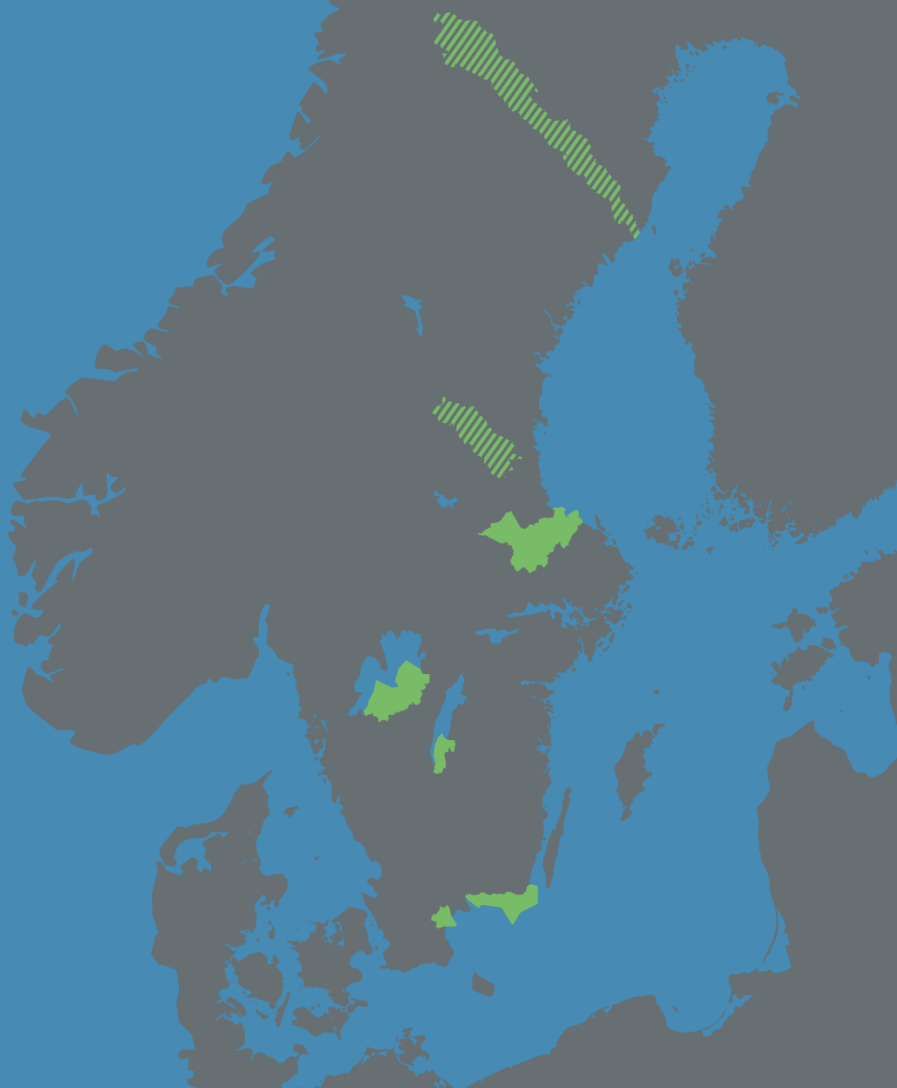

Sveriges biosfärområden

– arenor för implementering av

Agenda 2030

FNs Globala Mål för hållbar utveckling

Det här är den korta versionen av en Naturvårdsverkets rapport 6742 "Swedish Biosphere Reserves as Arenas for Implementing the 2030 Agenda. Analysis and practice", författad av Malena Heinrup och Lisen Schultz, Stockholm Resilience Centre och finansierad av Naturvårdsverket. Rapporten kan laddas ner i sin helhet här: <http://www.naturvardsverket.se/Om-Naturvardsverket/Publikationer/>

Författarna vill rikta ett varmt tack till alla som bidragit till rapporten: biosfärområdenas koordinators och deras medarbetare, den Nationella Programkommittén för Biosfärprogrammet och Svenska Unesco-rådet.

Text: Lisen Schultz och Malena Heinrup
Design och illustration: Jerker Lokrantz/Azote

Förord

I September 2015 antog FN:s Generalförsamling en global agenda för hållbar utveckling – Agenda 2030. Agendan är unik i sitt slag, med 17 globala mål och 169 delmål som tar sig an ett brett spektrum av utvecklingsfrågor som är avgörande för mänskligt välbefinnande. Den betonar att sociala, ekologiska och ekonomiska aspekter av utveckling inte kan hanteras var för sig. De är tätt sammankopplade och ömsesidigt beroende av varandra och behöver därför behandlas integrerat. Agendan är på samma gång "en handlingsplan för människa, planet och välbefinnande". Om målen ska kunna uppnås krävs en genomgripande omställning av samhället. Hållbar utveckling är en fråga som spänner över alla sektorer i samhället och strategier och metoder för att "bryta stuprören" behöver utvecklas. Lösningarna till de globala utmaningarna är i huvudsak lokala. Därför är det viktigt att lokalsamhällen ges förutsättningar att bidra till förändring. Allmänhetens kunskap om och engagemang för Agendan är en förutsättning för dess genomförande.

När Agendan implementeras kan målkonflikter uppstå. Biosfärområden är platser där sådana konflikter kan hanteras, där behov för måluppfyllelse kan identifieras och analyseras, synergier utforskas och där lokalsamhällen inkluderas i arbetet med att söka lösningar till hållbarhetsutmaningar.

Med små medel och liten formell makt har de svenska biosfärområdena uppnått goda resultat genom att koppla samman människa och natur, lokala initiativ med nationella strategier, och genom att stimulera till ny forskning och utbildning för hållbar utveckling. Biosfärområdenas framgång grundar sig på samverkan, lärande och en holistisk syn på människa och natur som sammanför lokala och globala perspektiv. Deras gedigna erfarenhet av att arbeta praktiskt och integrerat med hållbar utveckling i en svensk kontext gör dem intressanta som strategiska områden att lära av, stötta och investera i när Agenda 2030 för hållbar utveckling genomförs i Sverige.

Göran Blom, Ordförande
Kommittén för Biosfärprogrammet Sverige

Mats Djurberg, Generalsekreterare
Svenska Unesco-rådet

■ Ett globalt nätverk i fronten

Unesco har sedan 1970-talet utsett regioner runt om i världen till biosfärområden. Områdena ska fungera som modellområden för hållbar utveckling och söka lokala lösningar till globala utmaningar. Tillsammans utgör de mer än 650 biosfärområdena i 120 länder (2016) ett världsomspännande nätverk där nya angreppssätt utvecklas, testas och sprids över världen.

Den globala strategin för Unescos Biosfärprogram (MAB) med det tillhörande handlingsprogrammet Lima Action Plan (2016-2025) understryker Biosfärprogrammets instrumentella roll i implementeringen av Agenda 2030 och

de Globala Målen. Denna inriktning på internationell nivå stärker ytterligare de svenska biosfärområdenas potential att bidra till implementeringen av Agendan.

Medan Agenda 2030 pekar ut riktningen för den globala utvecklingen kan Biosfärprogrammet visa hur Agendan kan genomföras i praktiken, lokalt och regionalt, genom att dela med sig av insikter från biosfärområdenas integrerade hållbarhetsarbete.

■ Bred samverkan och holistiska angreppssätt

Biosfärprogrammet Sverige, med sina fem biosfärområden och två kandidatområden, har sedan 2005 stimulerat hållbar utveckling i praktiken genom att förena naturvård, lokalt företagande, och kapacitetsbyggande med samhällslig utveckling.

Programmet karaktäriseras av brett deltagande och samverkan med olika intressenter, från den lokala nivån till den nationella, helt i linje med Unescos ramverk för biosfärområden (Statutory Framework for the World Network of Biosphere Reserves). Dessa intressenter representerar olika

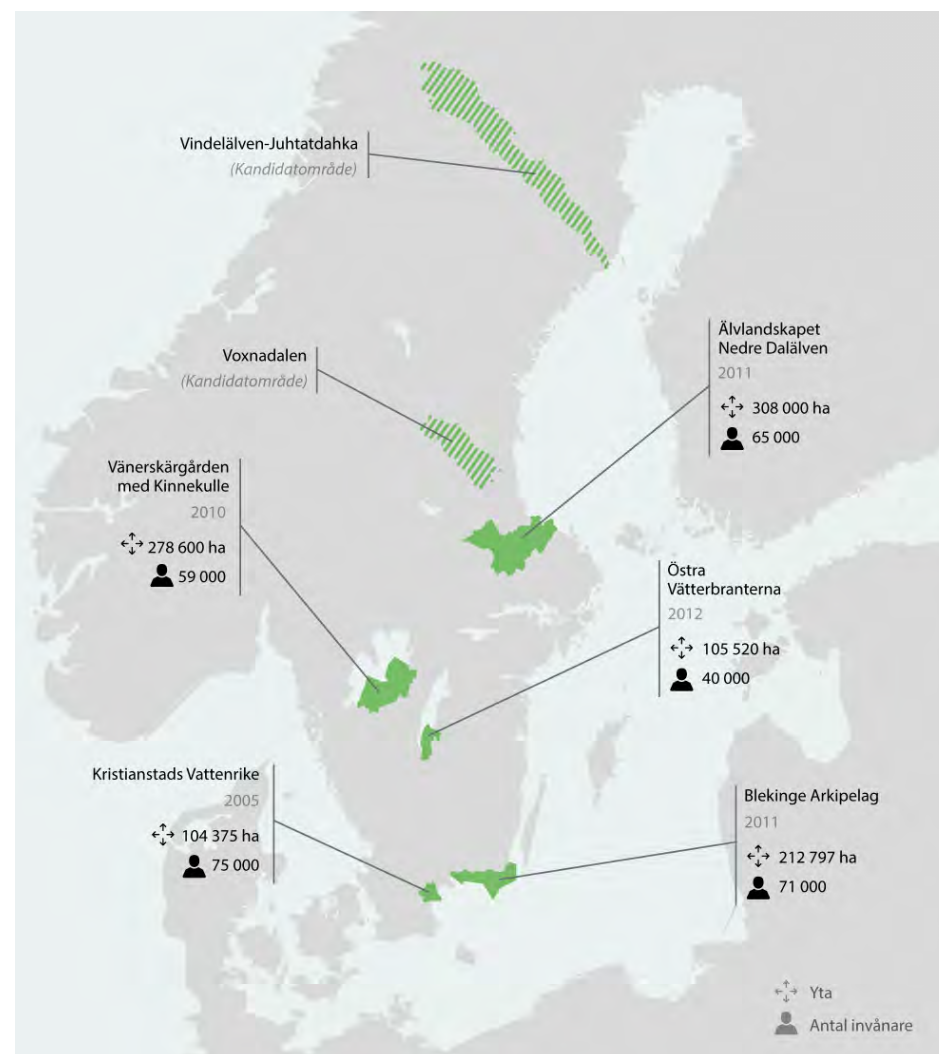
perspektiv och bidrar med olika slags kunskap i förvaltningsprocessen. Konstellationen av aktörer varierar mellan biosfärområdena men vanligtvis involveras till exempel myndigheter (kommun, länsstyrelse), markägare, lantbrukarorganisationer, turistföretagare, hembygdsföreningar, naturskyddsföreningar, tillverkningsindustrin och representanter från skolor, universitet och andra lärosäten.

Även om biosfärområdenas lokala strategier, handlingsplaner och visionsdokument har arbetats fram

var för sig och är anpassade efter områdenas lokala kontexter, så visar deras gemensamma nämnare på biosfärområdenas unika funktioner. De sammanställer, kopplar ihop och integrerar redan existerande lokala, regionala, nationella och internationella policys, planer och styrdokument om social, ekologisk och ekonomisk hållbar utveckling för att ge en bredare, mer

holistisk bild av de utmaningar och möjligheter som finns i områdena.

Naturligtvis fokuserar de enskilda biosfärområdena på teman och frågor som är relevanta för just deras lokala kontext. Naturtyper, utmaningar och möjligheter ser olika ut i de olika områdena.

Fem biosfärområden – fem projektexempel

Biosfärområde Älvlandskapet Nedre Dalälven

Samverkan för att restaurera ekosystemtjänster från älvängar

Nedre Dalälven ringlar sig genom Biosfärområde Älvlandskapet Nedre Dalälven. Övergångszonen mellan älven och skogen har historiskt präglats av regelbundet översvämmade älvängar som användes till slätter och bete. Älvängarna utgjorde en ovärderlig resurs för de boende i området och skapade förutsättningar för hög biologisk mångfald. Idag har det traditionella brukandet av älvängarna upphört och det tidigare öppna landskapet har vuxit igen eller är på väg att växa igen,

vilket har lett till en förlust av biologisk mångfald och ekosystemtjänster så som vattenreglering, produktion av djurfoder och rekreationsmöjligheter.

När biosfärorganisationen engagerade sig hade spridda försök att restaurera ängarna redan genomförts, såsom ekologiska inventeringar, val av lämpliga och efterlysningar av lantbrukare med betande djur som kan hålla ängarna öppna, men en sammanhållande kraft saknades. Biosfärorganisationen tog

ledarrollen och sammanförde aktörer, koordinerade tvärsektoriella aktiviteter och säkrade finansiering för ett treårigt projekt.

Initiativet ledde till samarbeten mellan myndigheter, markägare och lokala företagare med betande djur. Det synliggjorde dessutom de ekologiska, sociala och ekonomiska värden som är kopplade till aktivt brukade älvängar, såsom ökad biologisk mångfald, ett öppet landskap som lockar turister och är inbjudande för de boende, bevarande av kulturhistoria, och lokalt företagande. Dessutom ökade allmänhetens kunskap och medvetenhet om älvängarna.

Som ett direkt resultat av projektet har 170 ha mark restaurerats. Marken betas och långtidskontrakt mellan länsstyrelse, markägare och djurhållare

har säkrats. Trots att projektet avslutades 2015 är nätverket som etablerades under projekttiden fortfarande aktivt och samarbetet mellan markägare och djurhållare fortsätter.

Lärdomar för implementeringen av Agenda 2030:

- Strategisk samverkan mellan intressenter kan skapa synergier mellan de Globala Målen. Biosfärorganisationer kan spela en sammanhållande roll för att åstadkomma detta.
- Bevarande och utveckling av älvängar kan hjälpa till att säkra ekosystemtjänster som är oumbärliga för mänskligt välbefinnande.

Älvlandskapet Nedre Dalälven. Den tidigare igenvuxna älvängen i Nordmyran, Tärnsjö, har restaurerats tack vare att slätter återupptagits. Betande kor hjälper också till att hålla marken öppen. Fotograf: Cecilia Wallinder.

Utveckling av hållbar turism genom "knytkalas" med relevanta aktörer

I Biosfärområde Vänerskärgrården med Kinnekulle satte regionen upp ett mål om att öka intäkter från turismen i området. Målet väckte en fråga: "Med tanke på att Unesco har utsett detta område till ett modellområde för hållbar utveckling, vilka möjligheter finns det att turista hållbart i biosfärområdet?"

Biosfärkontoret tog sig an frågan genom ett tvärsektoriellt tillvägagångssätt. De identifierade intressenter som är involverade i turismutveckling, både privata turistföretag och de inom offentlig sektor som ansvarar för strategisk utveckling av infrastruktur och som har makt och resurser att genomföra systemförändringar. Tillsammans diskuterade de frågan och tog fram en gemensam vision där alla kunde se sin egen roll i att förverkliga den. Biosfärkontoret kallar det för ett "knytkalas"-koncept, där alla inblandade aktörer bidrar till det större sammanhanget.

Initiativet var startskottet på en fortlöpande strategisk hållbar turismutveckling med ett holistiskt perspektiv som hittills har genererat mer än 1 miljon euro i projektmedel.

Resultatet av initiativet visar sig i olika typer av infrastruktur, som till exempel mer än 200 km vandrings-, cykel- och ridleder, utbildade lokala guider, kartor

och en webbportal som guidar besökare till hållbara upplevelser. Ett nätverk för gröna ekoturistföretagare har också etablerats. Nätverket arbetar ständigt med att förbättra sin hållbarhetsprofil genom att bland annat paketera och marknadsföra hållbara aktiviteter för turister.

"Knytkalas"-metoden har sedan dess med framgång tillämpats inom andra sektorer, till exempel inom fiskeindustrin, inom samhällsentreprenörskap, utbildning för hållbar utveckling och för medborgares ökade inflytande i översiktsplanering.

Lärdomar för implementeringen av Agenda 2030:

- Intressenters långsiktiga engagemang och åtaganden ökar när de involveras i arbetet med att finna lösningar till hållbarhetsfrågor.

- Biosfärorganisationer kan fungera som inkubatorer. De är väl positionerade för att inspirera till systemförändringar som leder till nya angreppssätt med högre hållbarhetsindex, vilket bidrar till de Globala Målen.
- Att öka tillgängligheten för naturbaserade upplevelser och hållbar turism kan öka mänskligt välbefinnande samtidigt som ekosystemtjänster säkras för framtiden.

Biosfärområde Vänerskärgrården med Kinnekulle. Mer än 200 km vandrings-, cykel- och ridleder erbjuds som en del av en hållbar turism satsning. Fotograf: Nils Axelsson, Skarabild.

Exkursion i Östra Vätterbranterna med Lövsuccéprojektet.
Fotograf: Ola Jennersten

Biosfärområde Östra Vätterbranterna

Ökat socialt kapital ger bättre förutsättningar för biologisk mångfald

Östra Vätterbranternas biosfärområdesstatus är ett resultat av en 20-årig resa från konflikt till samarbete. Under 1990-talet kritiserade en naturvårdsförening myndigheterna för undermåliga inventeringar av potentiellt skyddsvärd skog. Markägarna, i sin tur, fruktade att om skyddsvärda arter och habitat pekades ut på deras mark kunde "risken" för naturreservat och markanvändningsrestriktioner öka.

1998, efter år av tilltagande konflikter, tillsattes en samverkansgrupp bestående av representanter från de olika intressegrupperna. Inom samverkansgruppen kunde de gradvis

utveckla en ömsesidig förståelse och respekt för varandras ståndpunkter. Denna samverkansprocess resulterade i Östra Vätterbranternas biosfärområdesstatus. Idag är de olika intressegrupperna representerade i biosfärföreningens styrelse och de fortsätter att samverka i frågor som rör hållbar utveckling och landskapsförvaltning. Och myndigheterna har ett mer inkluderande och transparent förhållningssätt till lant- och skogsbrukare och ett bredare perspektiv på bevarande av biologisk mångfald.

Ett färskt exempel är projektet Lövsuccé, som pågick 2015-2016 med syftet

att bryta monokulturen i landskapet genom att skapa segment av grön infrastruktur bestående av lövträd i olika successionsstadier (därav namnet Lövsuccé). Både produktion (markägarnas inkomst) och bevarande av biologisk mångfald togs i beaktande i projektet.

Det totala lövtäcket analyserades och framtidsscenarier togs fram. Skogsägare informerades om förvaltningsmetoder som gynnar produktionen av lövträd och motiverades till att investera i löv- eller blandskog. Möjligheter till ekonomisk kompensation undersöktes också.

Markägarorganisationer, myndigheter och en naturvårdsförening sitter med i projektets styrgrupp. Föga förvånande är det samma organisationer som är representerade i biosfärföreningens styrelse.

Biosfärområdets samverkansprocesser har bidragit till att myndigheterna driver sina projekt på ett mer smidigt och inkluderande sätt vilket resulterar i ökad legitimitet och vinn-vinn-lösningar.

Lärdomar för implementeringen av Agenda 2030:

- Biosfärprocessen och dess arbetsmetod kan leda till ökat socialt kapital vilket i detta fall ger bättre förutsättningar för biologisk mångfald.
- Genom att koppla samman de sociala, ekologiska och ekonomiska dimensionerna av hållbar utveckling kan synergier skapas mellan de Globala Målen.
- Biosfärföreningen kan fungera som en arena för ömsesidigt och gemensamt lärande mellan intressenter med olika perspektiv.

Hållbar turism som identitet för en region

År 2015 initierade och drev biosfärkontoret i Biosfärområde Blekinge Arkipelag en förstudie för att undersöka förutsättningarna för att utveckla friluftsturismen i området, med fokus på kust och skärgård. Förstudien visade att det finns goda möjligheter för att utveckla friluftsturismen och att en samordnande funktion som kan koppla ihop och samla aktörer, aktiviteter och initiativ saknas.

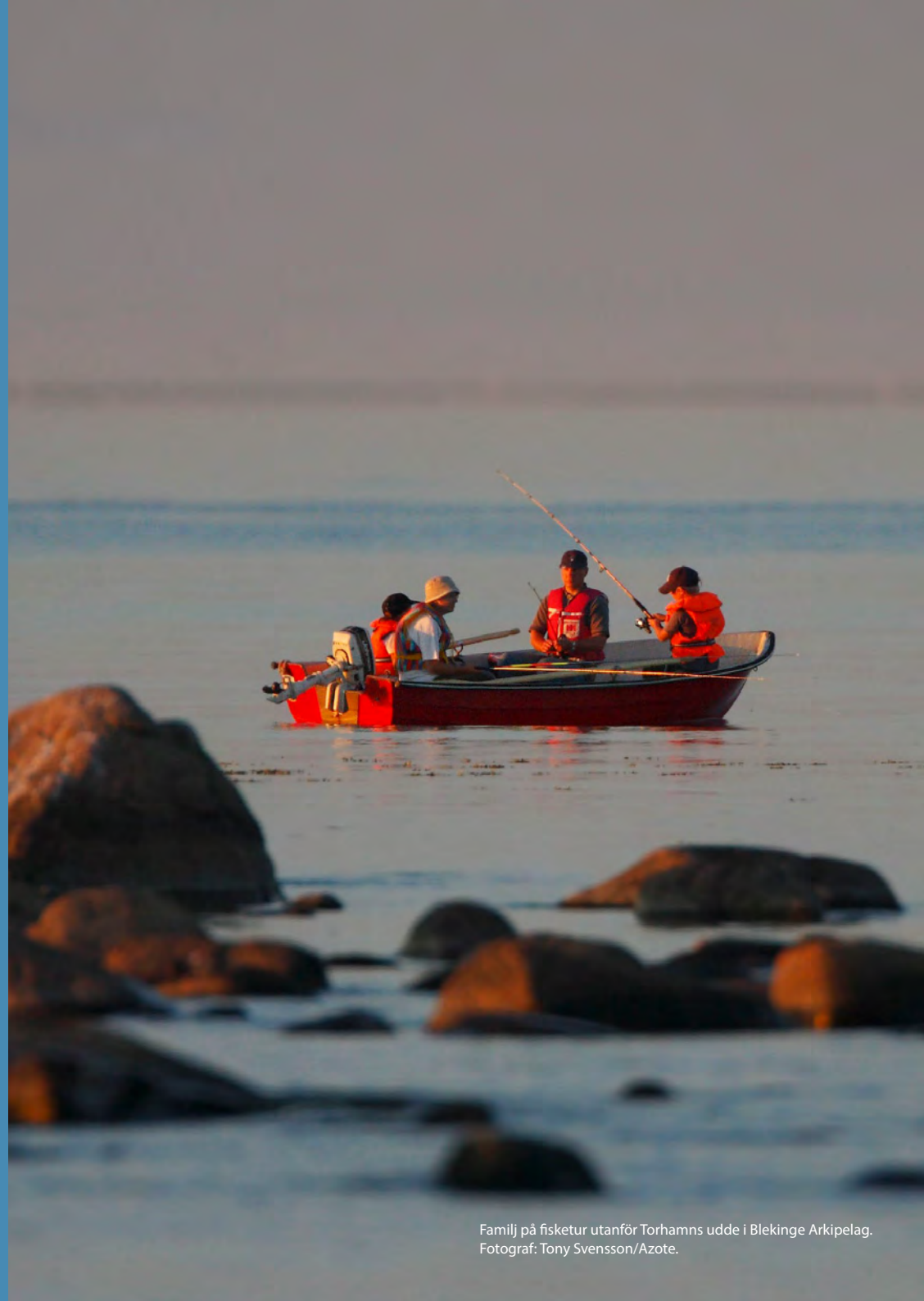
Blekinge Arkipelag ville fylla den rollen och sökte - och beviljades -medel för ett treårigt projekt. Genom att samordna befintliga frilufts- och kollektivtrafiksleder, genom att skapa nya leder och genom att marknadsföra destinationen under varumärket "Arkipelagrutten" vill projektet skapa en identitet för regionen och därmed öka destinationens attraktionskraft. Man kommer att ta fram kartor, mobilapplikationer, och informationsplatser längs lederna i biosfärområdet.

För att optimera möjligheterna till friluftsturism kommer projektet att investera i utvecklingen av vandrings-, cykel-, och segelleder. Man kommer också att investera i kollektivtrafiken i arkipelagen. Ridning och sportfiske är också en del av konceptet. Vidare satsar projektet på att utveckla lokalföretagandet längs med arkipelagrutterna. Genom att främja samarbete mellan företagare

kan paketerade produkter för upplevelsemarknaden tas fram. Ett annat viktigt mål för projektet är att ta fram en gemensam policy för hållbar turism och att stärka och uppmuntra enskilda lokala företagens interna hållbarhetsarbete.

Lärdomar för implementeringen av Agenda 2030:

- Att ta fram en gemensam identitet för en region och att marknadsföra och paketera hållbara utomhusupplevelser under gemensam flagg kan stödja hållbar utveckling genom turism. Genom att samla privata och offentliga aktörer i en gemensam vision kan biosfäroorganisationer åstadkomma detta.
- Integrerat arbete med de Globala Målen kräver tvärsektoriellt samarbete. Biosfärområden är väl positionerade för att föra samman olika sektorer.
- Bevarande och utveckling av kustens och skärgårdens ekosystem kan hjälpa till att säkra ekosystemtjänster som är oundgängliga för människor.

Familj på fisketur utanför Torhamns udde i Blekinge Arkipelag.
Fotograf: Tony Svensson/Azote.

Samarbete för att bevara och uppleva en spektakulär art

Varje vår får Biosfärområde Kristianstads Vattenrike besök av tusentals tranor som stannar för att rasta på sin långa resa från Sydeuropa till häckningsplatserna i norra Sverige. Tranorna vilar på strandängarna i naturreservatet Pulken. Strandängarna restaurerades av kommunen för 30 år sedan, och idag håller betande djur ängarna öppna, vilket gynnar många ovanliga växter och djur.

Tranornas ankomst sammanfaller med vårsådden av korn och vete. Den

nysådda grödan är begärlig för tranorna vilket ställer till besvär för lantbrukarna. De rastande fåglarna kan på kort tid förstöra stora arealer av sådden. Samtidigt intresserar tranorna stora mängder fågelskådare och allmänheten, och att hålla strandängarna öppna är en viktig åtgärd för att bevara många ovanliga arter.

För att finna en lösning på problemet bildades "Trangruppen" år 1997. LRF, länsstyrelsen, kommunen och en

fågelklubb finns representerade i gruppen. Tillsammans kom de fram till en innovativ vinn-vinn-lösning.

När tranorna börjar samlas i området ger sig fågelskådarna ut för att räkna dem. Om det finns många tranor när vårsådden sätts igång, matas tranorna på ett fält nära ett utemuseum i naturreservatet. Tranorna kan äta i lugn och ro, skyddade från räven om natten av vattensamlingarna. Vårsådden skonas och fågelskådare och intresserad allmänhet kan njuta av tranorna från utkiksplatsen vid utemuseet. Faktum är att tranornas ankomst har blivit en stor, positiv händelse som lockar över 15 000 personer årligen. Lokala föreningar hjälper till med att räkna tranor, guida besökare och sälja fika, och media bevakar tilldragelsen.

Lärdomar för implementeringen av Agenda 2030:

- Genom att föra samman aktörer med olika perspektiv i gemensam problemlösning, kan målkonflikter mellan ekologiska, sociala och ekonomiska mål vändas till vinn-vinn-vinn-lösningar för hållbar utveckling.
- Biosfärorganisationer kan stödja ömsesidigt och gemensamt lärande mellan intressenter, och därmed identifiera synergier mellan de Globala Målen.
- Biosfärorganisationer kan fungera som neutrala och oberoende arenor för samverkan, konfliktlösning och förtroendebygge, vilket möjliggör integrerat arbete med Agenda 2030.

Rastande tranor vid Pulken, Kristianstads Vattenrike. Foto: Sussie Söderlundh.

🟡 Hur biosfärområden bidrar till Agenda 2030 och de Globala Målen

Med små medel inspirerar de svenska biosfärområdena till förändringsprocesser inom befintliga organisationer och bryter stuprörstänk genom att koppla ihop och mäkla mellan aktörer, både vertikalt och horisontellt. Deras roll kompletterar myndigheters och andra organisationers arbete, och de utgör en samlande och samordnande kraft i omställningen till hållbar utveckling, snarare än att vara en intresseorganisation bland andra. Medan andra aktörer fokuserar på sin bit av pusslet, har biosfärområden en tvärsektoriell och holistisk funktion. De fem projektexemplen illustrerar några av de unika funktioner som biosfärområdena bidrar med i arbetet med Agenda 2030 i Sverige. Dessa funktioner har även efterfrågats av Sveriges Agenda 2030-delegation som avgörande för att nå de Globala Målen.

1. Biosfärområden utgör arenor för samverkan

Biosfärområdenas arbete stärker befintliga strukturer. Genom att samla och samordna befintliga initiativ, aktörer och/eller erfarenheter, utgör biosfärorganisationerna neutrala arenor för samverkan. Detta illustreras av den breda representationen av sektorer och aktörer i biosfärorganisationerna och i deras projekt.

2. Biosfärområden kopplar ihop aktörer – vertikalt och horisontellt

Genom att fungera som arenor för samverkan, skapar

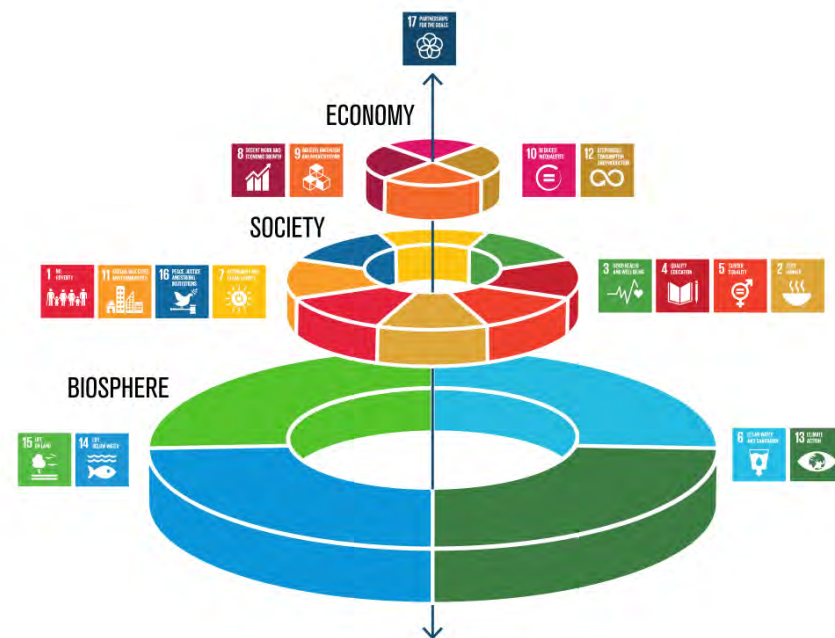
biosfärorganisationerna förutsättningar för samverkan över administrativa och geografiska gränser och mellan sektorer. I alla de fem exemplen deltar representanter från olika delar av samhället. Från markägare, företagare, skogsbrukare och fågelskådare till kommuner och länsstyrelser. Biosfärområdenas mångfald av aktörer bryter stuprören i förvaltningsprocesserna. Att bygga broar mellan sektorer är en viktig del i arbetet med att uppfylla de Globala Målen.

3. "För människa, planet och välbefinnande" – Biosfärområden integrerar de Globala Målen

Biosfärorganisationerna har ett holistiskt sätt att ta sig an hållbar utveckling där bevarande av natur och biologisk mångfald blir en del av, och inte separerat från, utveckling. När intressenter med olika syn på en fråga får möjlighet att mötas och diskutera på en neutral arena, är det sannolikt att de lösningar och svar som genereras integrerar de ekologiska, sociala och ekonomiska aspekterna av hållbar utveckling.

4. Biosfärområden bidrar till att upprätthålla ekosystem

De svenska biosfärområdena framhåller att välfungerande ekosystem är en förutsättning för mänskligt välbefinnande och en progressiv ekonomisk utveckling. Den uppfattningen är själva kärnan i Biosfärprogrammets arbete, och framhålls också i Agenda 2030.

Välfungerande ekosystem är en förutsättning för mänskligt välbefinnande och ekonomisk utveckling. Källa: J. Lokrantz/Azote in Rockström & Sukdev (2016) and Folke et al. 2016.

Biosfärområdena strävar i sina projekt efter att stärka ekosystem så att de kan fortsätta att förse människor med ekosystemtjänster.

Biosfärprogrammet ser människor som en del av, och inte separerade från, naturen. Människors insatser och nyttjande av naturen är ofta oundgängliga för att producera önskvärda ekosystemtjänster.

5. Biosfärområden främjar lärande om hållbar utveckling

Enligt Sveriges Agenda 2030-delegation krävs en storskalig samhällelig omställning för att kunna nå de Globala Målen för hållbar utveckling. Omställningen är en lärandeprocess, där nya och innovativa modeller och metoder för hållbarhetsstyrning behöver utvecklas.

Lärande och utbildning för hållbar utveckling är centrala teman i Biosfärprogrammet och i biosfärområdena. Biosfärområdena ligger i framkant när det gäller att generera, använda och sprida ny kunskap och nya koncept från forskning om hållbar utveckling. Samtidigt för studier av de lärdomar som görs i biosfärområden hållbarhetsforskningen framåt. Dessutom är biosfärområden platser där människor kan engagera sig och lära sig om hållbar utveckling i praktiken.

Biosfärområdenas vägar mot Unesco-utnämningen och deras kollaborativa arbetssätt är lärandeprocesser i sig själva, där nya metoder för styrning och förvaltning utvecklas och testas.

Sammanfattning och framåtblick

De globala utmaningar som Agenda 2030 tar sig an är komplexa, tvärsektoriella och tvärvetenskapliga. Om de Globala Målen för hållbar utveckling ska kunna nås, krävs en storskalig omställning av samhället. Modeller och förvaltningsmetoder som integrerar de sociala, ekonomiska och ekologiska dimensionerna av hållbar utveckling och som bidrar med tvärsektoriella och tvärvetenskapliga lösningar efterfrågas.

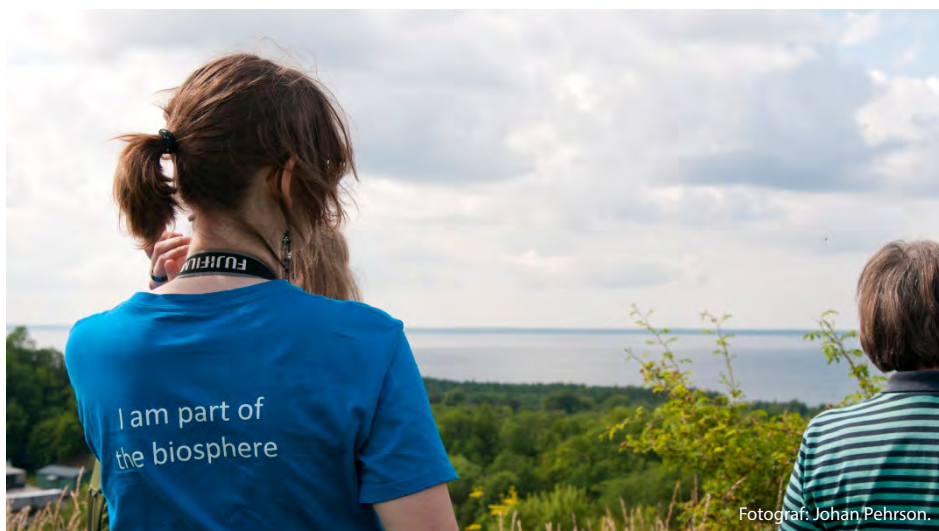
Biosfärområden kan bidra med just detta, eftersom de fungerar som lärande modellområden för hållbar utveckling. Dessa modeller och lärdomar kan skalas upp och tillämpas i andra områden – som ringar på vattnet.

Biosfärprogrammet Sverige har över tio års erfarenhet av integrerad hållbar utveckling i praktiken och kan vara

vägledande i implementeringen av Agenda 2030, lokalt och regionalt, genom att:

1. utgöra arenor för samverkan
2. koppla ihop aktörer – vertikalt och horisontellt
3. integrera de Globala Målen för hållbar utveckling
4. upprätthålla välfungerande ekosystem
5. främja lärande för hållbar utveckling

Biosfärområdenas gedigna erfarenhet av att arbeta praktiskt med hållbar utveckling i en svensk kontext gör dem ytterst lämpade som strategiska kärnområden att lära av, stödja och investera i under arbetet med att genomföra Agenda 2030 och de Globala Målen i Sverige.

Mer information

Swedish Biosphere Reserves as Arenas for Implementing the 2030 Agenda.
Analysis and practice (Rapport nr 6742)

www.naturvardsverket.se/Om-Naturvardsverket/Publikationer/

Biosfärområden i Sverige
www.biosfaromrade.org/

Kristianstads Vattenrike
www.vattenriket.kristianstad.se/

Vänerskärsgården med Kinnekulle
www.vanerkulle.org/

Blekinge Arkipelag
www.blekingearkipelag.se/

Älvlandskapet Nedre Dalälven
www.nedredalalven.se

Östra Vätterbranterna
www.ostravatterbranterna.se/

Biosfärkandidat Vindelälven-Juhtatdahka
www.vindelalvenjuhtatdahka.se

Biosfärkandidat Voxnadalen
www.ovanaker.se/klimatmiljo/biosfarkandiat.4.3ac8cbc414911ccd6c920919.html

UNESCO's Man and the Biosphere Programme
www.unesco.org/mab

Agenda 2030 och de Globala Målen för hållbar utveckling
sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

Biosfärprogrammet
Sverige